
Guds grønne Enge og det tyske Jødehad

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Guds grønne Enge og det tyske Jødehad

4

Guds grønne Enge og det tyske Jødehad

Guds grønne Enge og det tyske Jødehad

Guds grønne Enge og det tyske Jødehad.

25/4 - 33[1]

Sognepræst Kaj Munks Svar.

Kære Hr. Chauffør Poul Wilde!

Det havde ikke været nødvendigt for at faa mig i Tale at indflette saa mange Artigheder mod mig i Deres Henvendelse. Artigheder er altid noget sært noget; enten er de ment, og saa er de overflødige, eller ogsaa er de ikke ment, og saa er de afskyelige. Saa meget hellere Uartigheder; enten er de ikke ment, og saa er de fornøjelige, eller de er ment, og saa er de forfriskende.

Hvis jeg har forstaaet Deres Indlæg ret, kan det sammenfattes i det Spørgsmaal: Hvorfor er de Kristne saa ferme til at stille sig op paa Torvet og demonstrere offentlig Forargelse i et Tilfælde, hvor det ikke koster noget og drejer sig om lidet, nemlig Opførelsen af et eller andet Skuespil, mens de i en Sag af afgørende Betydning, og hvor det virkelig kunde komme til at koste dem noget, om de rører paa sig, nemlig Hitlers Jødeforfølgelser, pænt holder sig stille?

Hvad angaar "Guds grønne Enge", da kan jeg svare Dem i en Ruf. Dumhed, Fejghed, Hykleri og Nidkærhed, som Sveden løber ned i Øjnene, har rottet sig sammen og opviglet en Stemning mod Negerstykket, som det mindst af alt selv kalder paa. Min Prædiken Paaskedag i Vedersø Kirke byggede sig op over dette Skuespil, genfortalte dets Handling, paapegede dets store religiøse Værdi - og glædede ikke Djævelen.

Det svenske kongelige Teater gav det i det store og hele en værdig og proper Udførelse; men paa enkelte Punkter slog der noget forceret og urent igennem, som virkelig var paa Nippet til at forraade den smukke, ophøjede Idé. Det foregaar jo i en Negersøndagsskole, hvor en gammel Lærer fortæller Børnene Bibelhistorien lige fra Skabelsen til Forsoningen. At Gud for de smaa tager Skikkelse af den derværende Menigheds vellidte og højtagtede gamle Præst, er der formentlig intet andet at sige til, end at det er ganske i sin Orden. Skal *det* kaldes blasfemisk, saa optraadte Gud selv blasfemisk, da han kom spaserende til Mamre og spiste Kalvesteg og Sigtemellemheder hos Abraham. Saa er det Blasfemi at lade Guds Stemme høres i "Faust", saa er det vild Blasfemi at lade Cecil B. Mill køre "Kongernes Konge" igennem i alle cigaretrøgsværtede Lokaler paa Jorderig. Saa savnes der Udtryk for, hvad det er, naar England og Rusland og Frankrig og Italien og Tyskland kører Kanonerne op og hver for sig forestiller sig Gud i den øverste Krigsherres Lignelse.

Jeg finder altsaa kort og godt, at Forargelsen over "Guds grønne Enge" skyldes enten Misforstaaelse eller Hykleri, og jeg beklager, at Halvdan Christensen ikke faar Lov at sætte det op paa det norske Nationalteater - saafremt han da havde gjort det ordentligt.

*

Og saa kommer vi til Jøderne, og det er straks meget, meget sværere.

”Hvad svært er der her?” spørger De sikkert overrasket, Hr. Poul Wilde; ”her er Tale om noget saa enkelt, som at uskyldige Mennesker forfølges; er det ikke Kirkens simple Pligt at træde frem og sige: ”I Guds Navn, hold op!””

Lad os nu først huske paa, at der forefindes en katolsk og en protestantisk Kirke; den første er en Institution og Organisation, den sidste støtter sig til Ordet alene. Den danske Kirke f. Eks. kan ikke optræde som en Institution af aandelig Art; den kan ikke sige: ”Jeg, Kirken, forbyder dette, formaner saaledes, ønsker hint.” Den kan igennem sine enkelte Medlemmer forkynde Evangeliet og appellere til Samvittighederne: ”Gud i din Samvittighed, giver han dig Lov til at gøre dette, tænke saaledes, undlade hint?” Den har een Gang for alle - efter sin Idé - givet Afkald paa [2] paa Riget af denne Verden. Den er bedrøvet over at være overset og ringeagtet og forvirret og magtesløs; men den ønsker dog ikke at have det anderledes, saa længe denne Verden er, som den er.

Helt anderledes med den katolske Kirke. Den nøjes ikke med Tømrerens Ord alene; den er en Stormagt her i Verden - med sit eget Landomraade, sit eget Sprog, sine egne Skikke, sine Love og faste Traditioner og over det hele en Regering med en Fyrste i Toppen. Som man spørger: Hvad siger England? kan man spørge: Hvad siger Rom?

Og hvad siger saa Rom til Nazis Jødefjendskhed? Jeg vilde være meget taknemlig, om en af den katolske Kirkes Præster i Danmark vilde fortælle ”Jyllandsposten” det. Det er os nemlig ikke klart her i Landet. Vi ved ikke synderligt ud over, at Forholdet mellem Pavens Rom og Nazi er lige saa køligt, som Forholdet mellem Mussolinis Rom og Nazi er varmt. Paa Rigsdagens Aabningsdag deltog Hitler ikke i den katolske Gudstjeneste i Potsdam. Men nogen tydelig Fordømmelse af Udslagene af Nazis Jødehad synes ikke udtalt fra Rom. Til den Styrke, som ligger i at have en Magtstilling i Verden, hører jo ogsaa den Svaghed, at saa er det ikke længer nok at være Kristen, men saa maa man tillige sørge for at være klog. De er talt, de Gange i Romerkirkens Historie, da den har udstedt Bandet uden Udsigt til at kunne gennemføre det.

Den protestantiske Opfattelse af Kirkebegrebet medfører altsaa, at Kirken ikke har noget at skulle have sagt i Dagens Debat, men sandelig ikke, at Kristendommen ikke har noget at skulle have sagt i Menneskelivets verdslige Foreteelser. Det er bare saadan, at vi Protestanter kan ikke skutte os og sige: ”Det kan Præsterne afgøre, det lader jeg min Kirke om.” Menneskeligt set er Protestanten saa ensom, staar med saa meget af Ansaret selv. Og her skal jeg ikke nægte, at det har undret mig, at vi ikke ved om flere af den protestantiske Kirkes Mænd i Tyskland, som enkeltvis er traadt op mod Overgrebene og har sagt: ”Dette strider mod Kristi Aand.”

Og dog er her meget at betænke. For det første er Tanken om en Revolverkugler i Livet virker som en Bremser ogsaa paa dem, der drives af Guds Aand. For det andet, at Tyskland er et Land under skarp Pressecensur; der kan være mangfoldige, der har protesteret, som vi ikke ved om. Og for det tredje, og det er maaske det allermest afgørende: Sagen er ganske afgjort ikke ligetil, den er meget mere indviklet man vil tro.

*

Jeg vil ikke sige noget ondt om Jøder, der er nogle af dem, jeg afskyr, bare jeg ser

dem; der er andre, jeg beundrer overmaade højt; jeg kan nævne Esau, Saul, Simon Peder, Reinhardt, Feuchtwanger, Georg Brandes. Et forunderligt Folk! Naar jeg kommer lige fra Tyskland hjem til en Fastegudstjeneste og staar paa Prædikestolen og læser disse Ord op: Og hele Folket svarede og sagde: Hans Blod komme over os og over vore Børn! kan jeg næppe mestre min Stemme længer.

Men det er jo ikke af Vrede over, at de korsfæstede Jesus, at Hitler nu vil dem til Livs. Hvad er da Grunden?

Ja, hvad er da Grunden? Allerede for 15 Aar siden fortalte en Præst i Berlin mig en Dag, at Jødehadet kogte i Gadens Befolkning. Jeg vilde ikke tro det og lo. Han sagde bare: "De kan vente, saa skal De se".

Og nu ser jeg. Sandelig, nu ser jeg. Og hidsig og næsten grædefærdig spørger jeg: "Jamen hvad er da Grunden?" For at Tyskerne skulde være blevet saa nervøse, at Synet af en kroget Næse er nok til at gaa dem paa Nerverne, kan jeg ikke tro. Og saa har jeg da prøvet at finde Vej til to Forklaringer: en praktisk og en teoretisk.

Den praktiske. "Hvem sidder og styrer mit Land?" spørger den jævne Tysker, "gaar jeg ind i en Storbank, træffer jeg en Jøde i Direktionen, ind i et Teater, en Jøde i Direktionen, ind i et Stormagasin, en Jøde i Direktionen; ind i en Bladredaktion, en Jøde i Direktionen; dvs. jeg træffer ham Pokker ikke, men han er der. Mine Børn staar arbejdsløse paa Gaden, hvorfor? Fordi der i Køen af Ansøgere til den Plads, der var ledig i Morges, stod en Jøde, og Direktøren foretrækker dog vel sin egen Søstersøn? Vi skal takke disse Herrer, fordi de ofrer deres Kræfter, deres straalende Dygtighed for dette Land! Aah ja, men de tager sig dog vist ellers betalt for det. Og hvad er Resultatet af denne deres straalende Dygtighed? At de selv er rige og mægtige og Landet, de styrer, udpint af Armod og Raadvildhed. Skulde det ikke være paa Tide at kalde dem ud af Direktionerne og ind paa Anklagebænken for at faa at vide, om det er os eller sig selv, de har tjent? Er vi Tyskere et Barbarfolk, der er undertvunget og regeres af et fremmed lille højt kultiveret Overklassefolk? Nuvel, saa er vi et Barbarfolk, og saa bruger vi Barbarfolks djærve Metode til at faa sat Tingene paa Plads".

Og den teoretiske. Lad os sige, at Menneskeheden er enig om, at dens store Fællesmaal maa være at gaa fremad i Kultur. Men den bliver straks bunduenig med sig selv om, hvordan den skal bære sig ad med det. Lad os kalde de to stik modsatte Idéer for den internationale Metode og den nationalistiske Metode. Den første siger da: "Vi maa løfte i Flok, vi maa ville hinandens Vel og saaledes det heles Vel, vi maa betragte Jorden som vort fælles Fædreland og alle Mennesker som Landsmænd, Videnskaben som vort store Fælles-Maal, Kunsten som Menneskehedens Religion og Handelen som det travle, muntre Tidsfordriv mellem Søkende". Jøderne, der rodløse og scenevante har hjemme intet Steds og alle Steder: der selv er det verdensomspændende Broderskab; der i Aartusindernes uafbrudte Overfald, Forfølgelser og Omtumlethed er trænet op til en enestaaende Egnethed i Kampen for Tilværelsen, de er de selvfølgelige Førstetalsmænd for denne Idé.

Men hertil svarer Nationalismen: "Ja, den Fidus kunde I lide at faa os til at hoppe paa, saa I Jøder i al Evighed kunde bevare Magten, I, der kan den Kunst at sno sig som Aal og Slange, men ikke duer til aaben og kraftfuld Kamp. Nej, aldrig kan et hyggeligt og lunkent

Broderskab, hvor man kan bestille noget, hvis man gider, og hvis ikke, saa hænge paa de andre, bringe Jorden frem. Nej, det sker kun, naar hver staar ene og er henvist til sig selv og i skarp og bitter konkurrence med de andre, ja, maaske i Krig, nødes til at anspænde alle Evner og yde sit ypperste.”

Hvilket Svælg imellem international Jødedom og det Fok med ”Deutschland, Deutschland, über alles”. Og saa alligevel - Frænde er Frænde værst - maaske er det dog den nationalistiske Lampe, der nederst i Hjertedybene sender Heden op gennem begge Folk.

*

Som De ser, Hr. Ingeniør, jeg har gjort mig den yderste Umage for at forstaa, hvad der synes en Dansker uforstaaeligt. Men hvad jeg aldrig kommer til at forstaa, er den hitlerske Bøllefaçon til at gøre op med Jøderne paa. Mener han, at de er den Pest for Tyskland, som han siger, maatte han dog se at skaffe sig dem fra Halsen; der maa blive Raad til at give dem de Penge, de har tjent, for at blive dem kvit, og saa ud af Landet med dem, ah! Men at røve dem alle Eksistensmuligheder og forbyde dem at rejse, det er en Optræden, der nok kunde kalde paa behjertede Kristnes tydelige Protest.

Men hvorfor netop Kristne? Og hvad med alle dem, der ikke deler Nazis Syn paa Jøderne, har arbejdet sammen med dem en Livstid, har indtil nu været stolte af den Glans, en Einstein og en Reinhardt kastede over Tysklands Navn? Hvor er de henne? Hvor er de henne, Politikere, Videnskabsmænd, Kunstnere, Journalister, Læger, Præster, Sagførere, Forretningsfolk, Junkere, Intelligens i Hær og Flaade? De kan dog ikke alle være i Fængsel. Nej, men Hagekorset løfter sig brydsk over Tyskland, og Folk med fede Ender gaar rundt i Gaderne med Revolvere i Baglommerne.

Og saa, kære Hr. Wilde, saa maa vi jo huske paa, at der er Diktatur i Tyskland. Dvs., at der sker Ting, der ikke er ordinære. Hovedrengøring i et Hus gaar ikke altid af, uden at der knaldes københavnsk Porcelæn. Det er beklageligt, det kan være en Skændsel. Og som en Skændsel synes det os Danske, der sker med Jøderne i vort Naboland. De fire Bestyrelsesmedlemmer i Foreningen af 1916 i København er det ikke nemt at tænke paa uden Foragt. Men ellers maa Forholdene siges at være meget i uoverskuelige. Hvad jo kun kan gøre varsom med at dømme.

Vedersø Præstegaard, i April

Deres hengivne

Kaj Munk

Fodermester m. m.